

**MICHAEL DYLAN FOSTER, JEFFREY A. TOLBERT (EDS.)  
THE FOLKLORESQUE: REFRAMING FOLKLORE  
IN A POPULAR CULTURE WORLD**

Logan: Utah State University Press, 2016. 272 p., incl. bibliographical references.  
ISBN 978-1-60732-417-1



Na počátku byla otázka: „*How can we characterize the hazily allusive quality that infuses certain popular creations, this sense of folklore?*“ (Foster, Tolbert 2016: 3) A na konci? Na konci výborná kniha Michaela Dylana Fostera a Jeffreyho A. Tolberta *The Folkloresque* představující nový analytický koncept a nástroj pro studium folkloru a jeho aluzí v populární kultuře.

Začněme ale od začátku. V roce 2005 byl jeden z editorů práce Michael D. Foster (Indiana University, Bloomington, USA) požádán, aby proslovl přednášku o japonském folkloru ve filmu *Spirited Away* (česky *Cesta do fantazie*) z roku 2001, která ho postavila před nečekaný problém — celý film byl prostoupen folklorní tematikou, odkazoval k ní a inspiroval se jí, ale zároveň nevycházel z žádné konkrétní tradice a s folklorními motivy zacházel velmi volně. Jak tedy studovat dílo, v němž se snoubí folklorní motivy z celého světa s populární kulturou způsobem, který vyvolává zdání autentického folklorního útvaru? M. D. Foster za tímto účelem vytvořil nástroj nazvaný *folkloreska* (*folkloresque*), jehož pomocí chce objasnit, jak folklor funguje v současném světě s dominující masovou komerční produkcí, jak se tyto dvě formy tvorby navzájem ovlivňují a jak studovat rozdíly mezi nimi.

Definování folkloresky věnuje Foster předmluvu knihy nazvanou *The Challenge of the Folkloresque*, ve které jsou také vymezeny tři kategorie folkloresky, podle nichž jsou poté rozděleny do tří oddílů všechny ostatní studie v knize. Každému oddílu předchází stručný úvod sepsaný Fosterovým spolupracovníkem Jeffrey A. Tolbertem (Indiana University, Bloomington, USA). První kategorií je *integrace* (*integration*), která zkoumá spojování různých motivů a forem s cílem vytvořit produkt, jenž se zdá inspirovaný folklorní tradicí. Tento proces můžeme označit také jako brikoláž, která využívá např. pastiš nebo aluzi pro dodání autentičnosti (a tím i hodnoty) výslednému dílu. Integraci lze sledovat v celé řadě současné literární i filmové produkce (viz např. Harry Potter, Pán prstenů apod.), ale i na příkladu děl starších, jak ukazuje jedna ze studií v této sekci, *Pixie's Progress: How the Pixie Became Part of the Nineteenth-Century Fairy Mythology* z pera Paula Manninga. Zbývající tři práce této části jsou zaměřené již na současnost. Oddíl otevírá text M. D. Fostera, který rozpracovává téma diskutované již v předmluvě knihy, a sice film *Spirited Away* optikou folkloresky, další příspěvek se věnuje folkloru v knihách Neila Gaimana (zejména v díle *Američtí bohové*) a poslední práce této kategorie se zabývá komiksovým hrdinou Supermanem a jeho transformací do podoby lidového hrdiny.

Druhý oddíl knihy a zároveň i druhá kategorie folkloresky nese název *zobrazení* (*portrayal*) a zahrnuje studie věnované zobrazení a vnímání folkloristů a folkloristiky v kultuře. Tuto kategorii autoři definují následujícím způsobem „*The mode of portrayal is directly concerned with demonstrating emic (that is, popular / vernacular) conceptions of what folklore is, how and why it functions within societies, and why contem-*



porary people should concern themselves with it.“ (Foster, Tolbert 2016: 123) Jinými slovy, kategorie zobrazení si klade za cíl nalézt odpovědi na otázky, co si populární kultura myslí, že je folkloristika a co podle ní studuje. Studium této kategorie folkloresky poté poskytuje určitou formu kritického komentáře, ne nepodobného metafolkloru (konceptu představeného americkým folkloristou Alanem Dundesem v roce 1966 v práci *Metafolklore and Oral Literary Criticism*), který odhaluje vztah mezi folkloristikou jako akademickou disciplínou a jejím „emickým“ vnímáním širokou veřejností. Výborně tuto skutečnost ilustruje práce J. A. Tolberta *A Deadly Discipline* zabývající se japonskou hororovou videohrou *Fatal Frame*. Zde jsou folkloristé zobrazeni zároveň jako pomocníci a škůdci, kteří přišli do míst, kde se hra odehrává, aby studovali místní folklor, respektive místní nadpřirozené události. Při svém výzkumu byli ale zabiti a stali se tak původci nadpřirozených jevů, které se původně vydali studovat. J. A. Tolbert je spoluautorem i další práce z tohoto oddílu, která se věnuje pohádkám a folkloru ve fiktivní pohádkové sbírce z pera J. K. Rowlingové *The Tales of Beedle the Bard* (česky *Bajky barda Beedleho*).

Publikaci uzavírá oddíl nazvaný *parodie* (*parody*), pod který spadají celkem čtyři studie věnované humoru, postavám v animovaném filmu, které si uvědomí, že jsou jen součástí vyprávěného příběhu, a vzájemnému vztahu mezi mytologií a populární vědou. Tolbert uvádí, že nezbytným předpokladem pro to, aby tato kategorie fungovala je znalost parodovaného díla, přičemž „nové“ dílo, které vzniká na základě parodie, si je vědomé toho, že je parodií. V Tolbertově pojetí má tak tato kategorie, stejně jako kategorie zobrazení, blízko k metafolkloru — motivy a struktury jsou zpracovány s cílem karikatury a kritického komentáře.

Navrhované kategorie folkloresky (integrace, zobrazení, parodie) jsou v Tolbertově a Fosterově pojetí všechny víceméně kategoriemi emickými. Tímto způsobem se tak oba autoři zdárně vyhnuli otázce, jak vlastně definovat onen *folklore in popular culture world*, jak zní podtitul knihy, neboť jejich folkloreska všechny jeho podoby legitimizuje, ať už se jedná o projevy folklorismu nebo tzv. *fakelore*. Rozhodujícím kritériem „folklornosti“ díla je pro autory fakt, zda je jako folklor vnímáno a zda má určitý charakter — *an odor, an accent, a know-it-when-you-see-it quality — of folklore*. (Foster, Tolbert 2016: 11)

Recenzovanou publikaci tvoří celkem jedenáct příspěvků nejen od folkloristů, což s sebou přináší výhody interdisciplinárního přístupu s využitím poznatků literární vědy nebo kulturních studií, jenž je otevřen mnoha dalším směrům a tématům bádání; ostatně sami autoři poznamenávají na prvních stránkách: „*The goal of this book is not to create monolithic understanding or definitions; rather we hope to stimulate a conversation that will challenge us all to rethink categories that perhaps have begun to outlive their value but that we still hold onto for convenience because they are part of our academic tradition and shared vocabulary.*“ (Foster, Tolbert 2016: 4) Tematický záběr publikace je opravdu široký, jak je patrné ze stručného představení některých studií v knize. To je jeden z nesporných kladů Tolbertovy a Fosterovy práce — ukazují čtenáři, co vše lze optikou folkloresky studovat, byť by se dalo namítnout, že většina diskutovaných témat je záležitostí moderní doby, s výjimkou Manningova příspěvku *Pixie's Progress*. Jedinou výtkou ke knize je skutečnost, že volba tří nebo čtyř studií pro každou kategorii folkloresky nemusí uspokojit zvěda-

vost každého čtenáře. Je ale možné, že právě to byl záměr obou autorů — vzbudit v čtenáři touhu prozkoumat možnosti dalšího studia vzájemných vztahů folkloru a populární kultury. Pokud tomu tak skutečně bylo, tak tento cíl splnila *The Folkloresque* na výbornou.



**Barbora Závodská**